

Aksjon vaskerier og renserier

Oppsummering

KOLOFON

Utførende institusjon

Miljødirektoratet

Oppdragstakers prosjektansvarlig

Ragnhild Orvik

Kontaktperson i miljødirektoratet

Britt Endre

M-nummer

M-498/2016

År

2015

Sidetall

14

Miljødirektoratets kontraktnummer

[Kontraksnummer]

Utgiver

Miljødirektoratet

Prosjektet er finansiert av

[Prosjektet er finansiert av]

Forfatter(e)

Britt Endre

Tittel - norsk og engelsk

Oppsummering av resultater av vaskeri- og renseriaksjonen

Sammendrag - summary

114 virksomheter er kontrollert hvor få alvorlige avvik ble avdekket, og ingen har hatt alvorlige utslipp til resipient. Det er avdekket mange brudd på regelverket i aksjonen, spesielt for håndtering av farlig avfall. Renseri- og vaskerier er for dårlige til å overholde leveringsplikten for farlig avfall, i alt 44 % av virksomhetene overholdt ikke plikten, og 32 % av virksomhetene lagret ikke avfall forsvarlig.

Halvparten av virksomhetene (vaskerier) har ikke vurdert om de har forurensende utslipp til resipient. Fylkesmennene har i noen få tilfeller pålagt virksomheter å ta prøver av avløpsvann, for å vurdere forurensningspotensiale knyttet til omfang av vask og typen tekstil.

Halvparten av de kontrollerte virksomhetene hadde brudd på regelverket for vurdering av substitusjon og 34 % av virksomhetene fikk avvik på lagring av kjemikalier.

4 emneord

Vaskeri, renseri, avfall, kjemikalier

4 subject words

[4 subject words]

Forsidefoto

Foto: Bjørn Rørslett, Samfoto, NTBScanpix

1. Innledning

1.1 Bakgrunnen for aksjonen

Vi mangler oversikt over hva vask- og renseribransjen slipper ut, og omfanget på et eventuelt utslipp. Det foreligger kun ni tillatelser for vask- eller renserier registrert i Forurensning. Samtidig vet vi at det finnes mange vask- og renserier over hele landet, og at virksomhetene stort sett er små.

Hensikten med aksjonen var å avdekke om flere virksomheter trenger tillatelse, og samtidig sikre lik regulering av bransjen i fylkene.

Vi har liten kunnskap om utslipp fra vaskeri og renseri, men vi vet at de kan ha utslipp av miljøfarlige stoffer. Renserier har tidligere brukt tetrakloreten (PER), men mange av de større renseriene har gått over til andre hydrokarboner eller klorfrie rensemidler. PER brukes og regenereres fortsatt enkelte steder.

Miljøpåvirkninger fra vaskeribransjen er utslipp til sjø via kommunalt nett, og at håndtering av kjemikalier og farlig avfall kan ha et forurensningspotensiale.

Det rettslige grunnlaget for tilsynene i denne aksjonen er:

- Forurensningsloven § 7 (forurensningsforbudet)
- Forurensningsloven § 11 (utslippstillatelse)
- Produktkontrollloven § 3 om plikt til aktsomhet og § 3a om substitusjonsplikt
- Forskrift om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskriften) kapittel 11 om farlig avfall
- Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid (internkontrollforskriften)
- Forskrift om særavgifter, kapittel 3-14 om avgift på trikloreten (TRI) og tetrakloreten (PER)

Kontrollaksjonen ble gjennomført i september i uke 36 og 37 (31. august til 11. september). Kontrollaksjonen er en landsomfattende og alle fylker har deltatt med unntak av Buskerud.

1.2 Mål for aksjonen

Følgende mål er satt for aksjonen:

Mål 1.

Aksjonen skal bidra til at bransjen etterlever regelverket. Aksjonen skal bidra til at miljømyndigheten behandler vaskeri og renseri enhetlig. Fylkesmannen skal vurdere behov for å utarbeide tillatelser etter Forurensningsloven.

Mål 2.

Aksjonen skal bidra til at virksomhetene lagrer og håndterer kjemikalier forsvarlig, og til å redusere bruk av miljøfarlige kjemikalier (substitusjon).

Mål 3.

Aksjonen skal bidra til at virksomhetene håndterer farlig avfall i tråd med regelverket.

1.3 Tema for aksjonen

Følgende tema skal kontrolleres i tilsynene i aksjonen:

Tema 1. Internkontroll

Tema 2. Kjemikaliebruk og substitusjonsplikt

Tema 3. Håndtering av farlig avfall

Tema 4. Utslippskontroll

2. Sammendrag av resultatene

I løpet av kontrollaksjonen ble 114 virksomheter kontrollert. Det ble avdekket få alvorlige avvik, og ingen av de kontrollerte virksomhetene har hatt alvorlige utslipp til resipient. Det er likevel avdekket mange brudd på regelverket i aksjonen, særlig gjelder dette håndtering av farlig avfall.

Både renserier og vaskerier er for dårlige til å overholde leveringsplikten for farlig avfall, i alt 44 % av virksomhetene overholdt ikke plikten, og 32 % av virksomhetene lagret ikke avfall forsvarlig. Kontrollaksjonen har vist at de har et lite bevisst forhold til regelverket om at farlig avfall skal leveres årlig.

Halvparten av virksomhetene (vaskerier) har ikke vurdert om de har forurensende utslipp til resipient. Fylkesmennene har i noen få tilfeller pålagt virksomheter å ta prøver av avløpsvann, for å vurdere forurensningspotensiale knyttet til omfang av vask og typen tekstil. Aksjonen viser at det er få som trenger en tillatelse til utslipp da de fleste virksomheters utslipp har lite forurensningspotensiale.

Halvparten av de kontrollerte virksomhetene hadde brudd på regelverket for vurdering av substitusjon og 34 % av virksomhetene fikk avvik på lagring av kjemikalier.

Virksomhetene vil som en følge av kontrollaksjonen gjøre tiltak for å vurdere kjemikaliene de bruker og lagringen av dem.

3. Praktisk gjennomføring

3.1 Utvelgelse av tilsynsobjekter

På landsbasis er det ca. 400 vaskeri- og renserier. Vi ønsket å kontrollere alle vaskerier med tillatelse, store vaskeri- og renserier uten tillatelser, og et utvalg av små virksomheter som bruker PER, HC eller K4. Hensikten var å få oversikt over hvordan bransjen driver i Norge.

Vaskerier og renserier er registrert med felles NACE-kode 96.010, men det ble også kontrollert noen få anlegg med andre NACE-koder som 88.994 (varig tilrettelagt arbeid), 81.210 (rengjøring av bygninger) og 87.102 (sykehusvaskerier). NACE-kodene skiller ikke på om det er et vaskeri og/eller renseri som er blitt kontrollert, så resultatene gir et samlet bilde av bransjen.

Det ble kontrollert 114 virksomheter under aksjonen.

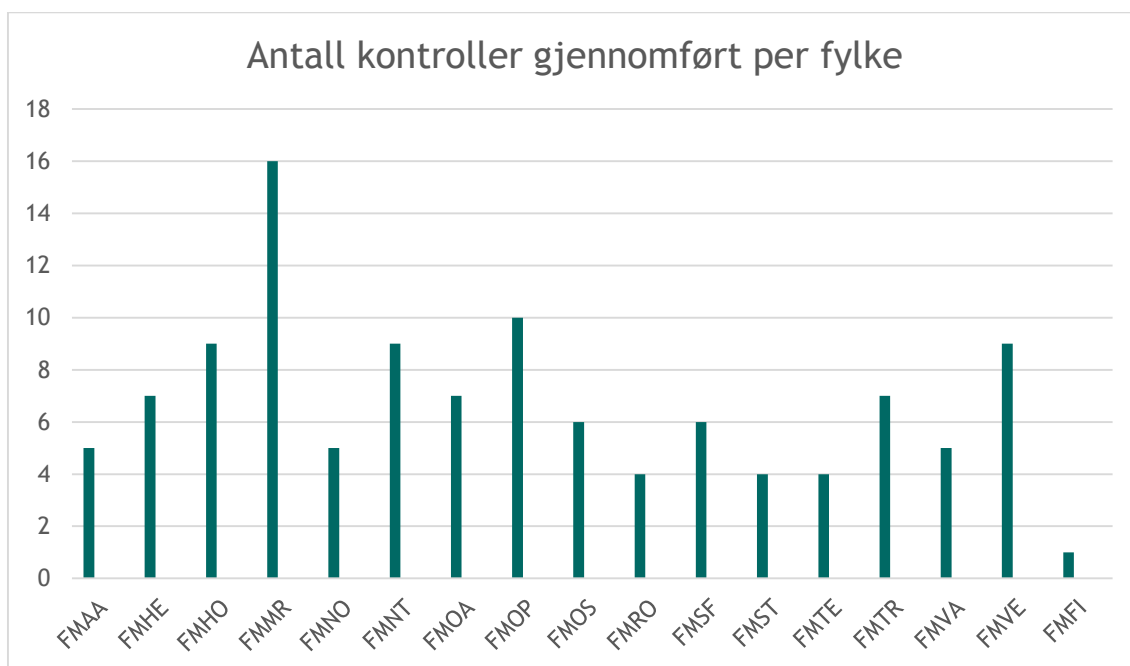
3.2 Gjennomføring av kontrollene

Kontrollaksjonen ble gjennomført i september i uke 36 og 37 (31. august til 11. september). Kontrollene ble gjennomført både varslet og uanmeldt. Gebyr for kontrollen var satt i risikoklasse fire, både for de med og uten tillatelse.

Det er første gang det er gjennomført en kontrollaksjon rettet mot vaskeribransjen. Men enkelte fylkesmennene har tidligere kontrollert vask- og renserier i egeninitierte tilsynsaksjoner. Det er kun noen få store vaskerier som har egen tillatelse til utslipp (ni stykker).

4. Resultater

Alle fylker med unntak av Buskerud deltok i den landsdekkende aksjonen. Tilsammen ble det gjennomført 114 kontroller.

Figur 1. Antall kontroller gjennomført per fylke.

Det ble kontrollert fire hovedtema:

- Kjemikaliebruk og substitusjonsplikt
- Håndtering av farlig avfall
- Utslippskontroll
- Internkontroll

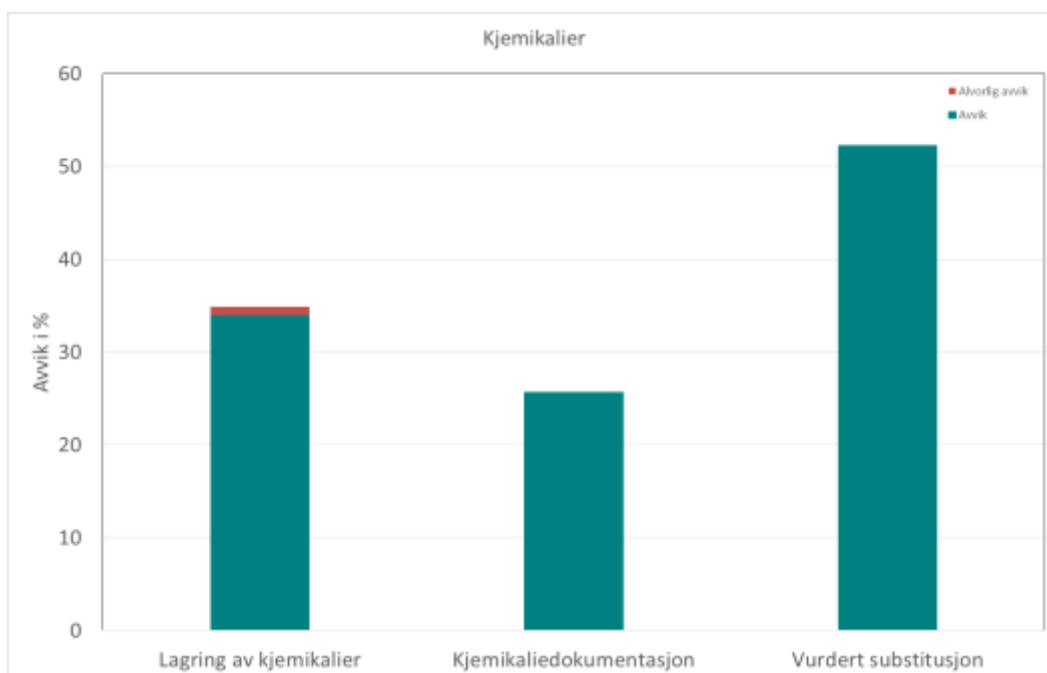
4.1 Kjemikalier og substitusjonsplikt

I aksjonen ble det kontrollert hvordan kjemikalier lagres og håndteres, om virksomhetene har gjort substitusjonsvurderinger og har kjemikaliedokumentasjon.

Følgende avvik ble avdekket innenfor de ulike undertema gitt i punktene under:

- Lagring av kjemikalier: 37 avvik hvorav ett alvorlig (9 anmerkninger) (34 % av virksomhetene)
- Substitusjonsplikten: 57 avvik (9 anmerkninger) (52 % av virksomhetene)
- Virksomhetenes kjemikaliedokumentasjon: 28 avvik (24 anmerkninger) (26 % av virksomhetene)

Resultatene viser at mange av kjemikaliene som brukes i virksomheten ikke lagres på områder som er sikret for uhellsutslipp, og at de ikke har oppdaterte kjemikaliedokumentasjon/sikkerhetsdatablad. Det er mange som ikke har vurdert om de kjemikaliene de bruker kan byttes ut med mer miljøvennlige alternativer.

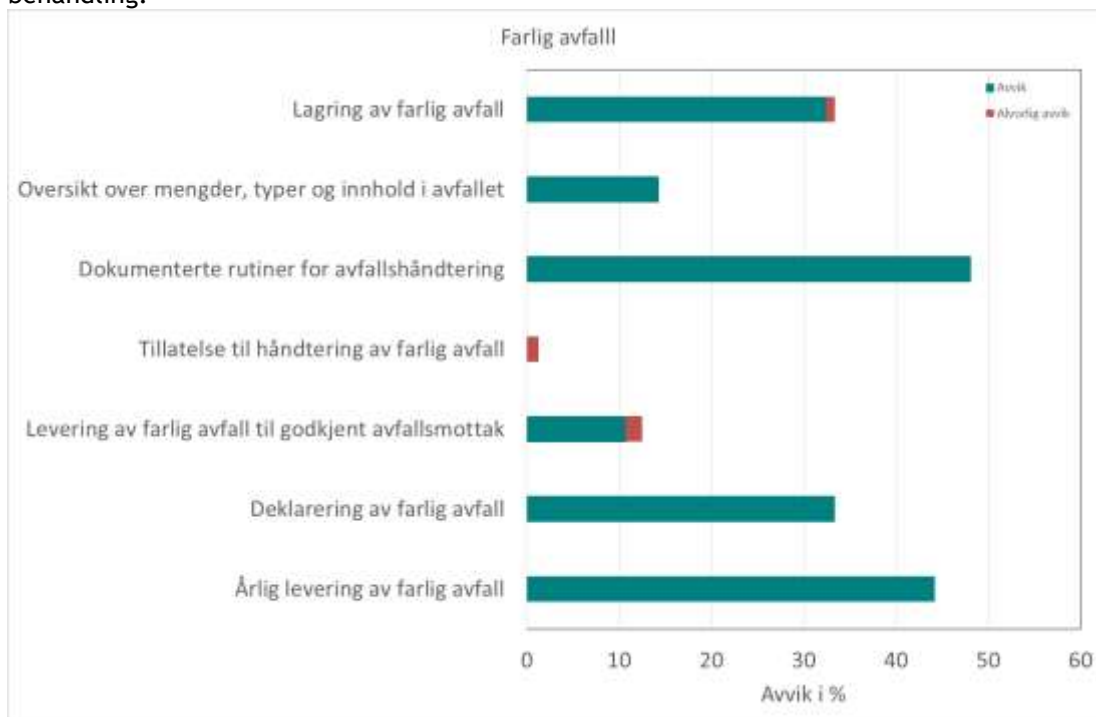
4.2 Håndtering og levering av farlig avfall

Det ble kontrollert om virksomhetene har oversikt over mengder og typer av farlig avfall, at det lagres forsvarlig, deklarerer og leveres årlig til godkjente mottak. Det ble også kontrollert behandling av farlig avfall, der virksomhetene tar imot og regenererer PER fra andre rensierier. Under kontrollene ble det spurt om dokumenterte rutiner for avfallshåndtering og oversikt over avfall.

Følgende avvik ble avdekket innenfor de ulike undertema:

- Oversikt over mengder og typer farlig avfall: 15 avvik (4 anmerkninger) (14 % av virksomhetene)
- Forsvarlig lagring av farlig avfall: 36 avvik (5 anmerkninger) (32 % av virksomhetene)
- Oppfyllelse av årlig leveringsplikt: 49 avvik (7 anmerkninger) (44 % av virksomhetene)
- Deklarering av farlig avfall: 36 avvik (5 anmerkninger) (33 % av virksomhetene)
- Levering til godkjente mottak: 12 avvik (4 anmerkninger) (11 % av virksomhetene)
- Tillatelse til behandling av farlig avfall: 1 alvorlig avvik
- Dokumenterte rutiner for håndtering av farlig avfall: 51 avvik (3 anmerkninger) (48 % av virksomhetene)

Resultater viser flere mangler ved avfallshåndteringen. Blant annet at avfall som oppstår ved virksomheten ikke blir lagret forsvarlig og sikret mot uhell, og at farlig avfall samles opp over flere år. Det utgjør større risiko for forurensningsfare når avfallet ikke leveres årlig. Det er også flere rensierier som har lagret PER i påvente av regenerering. Det er lite dokumenterte avfallsrutiner ute i virksomhetene som sikrer at farlig avfall får forsvarlig lagring og behandling.

4.3 Utslippskontroll

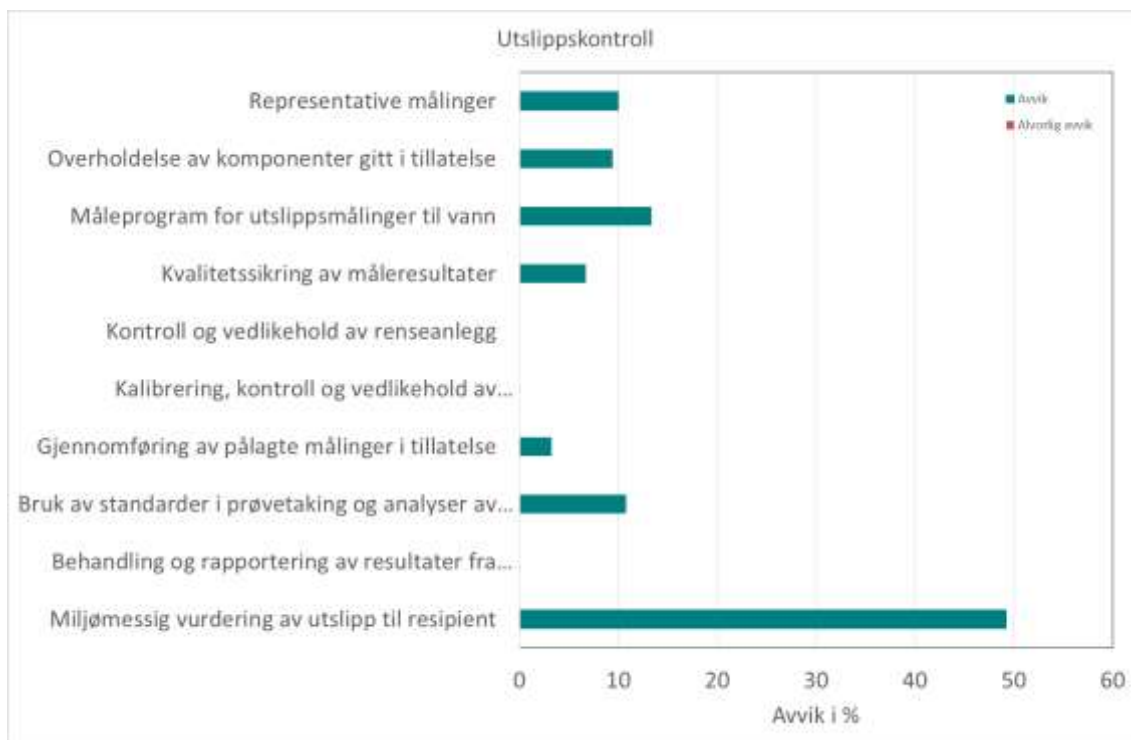
Utslippskontroll var kun et aktuelt tema for vaskerier, da rensier har lukkede systemer. Krav til måleprogram og overholdelse av grenseverdier gjelder kun virksomheter med krav i tillatelse.

Ett av målene i aksjonen var å få vurdert om flere vaskerier burde søke om tillatelse til utslipp til vann. Det var derfor viktig å få kontrollert om virksomhetene har vurdert utslipp av miljøgifter til kommunalt nett eller resipient.

Følgende avvik ble avdekket innenfor de ulike undertemaene:

- Representative målinger: 3 avvik (1 anmerking) (10 % av vaskeriene)
- Måleprogram for utslippsmålinger til vann: 3 avvik (13 % av vaskeriene)
- Kvalitetssikring av måleresultater: 2 avvik (2 anmerkinger) (7 % av vaskeriene)
- Bruk av standarder i prøvetaking og analyser av utslipp til vann: 3 avvik (11 % av vaskeriene)
- Gjennomføring av pålagte målinger i tillatelse: 1 avvik (3 % av vaskeriene)
- Overholdelse av grenseverdier gitt i tillatelse: 3 avvik (1 anmerking) (9 % av vaskeriene)
- Behandling og rapportering av resultater fra utslippsmålinger: ingen avvik
- Kalibrering, kontroll og vedlikehold av måleinstrumenter: ingen avvik
- Kontroll og vedlikehold av renseanlegg: ingen avvik

Resultatet viser at 50 % av de 60 kontrollerte virksomhetene, hvor dette var et aktuelt kontrolltema, fikk avvik. 18 virksomheter fikk anmerking. Det er mange vaskerier som ikke vet hva de slipper ut, og som heller ikke har gjort vurderinger av sine utslipp. Det var kun noen få vaskerier med utslippstillatelse som ikke overholdt utslippskravene.

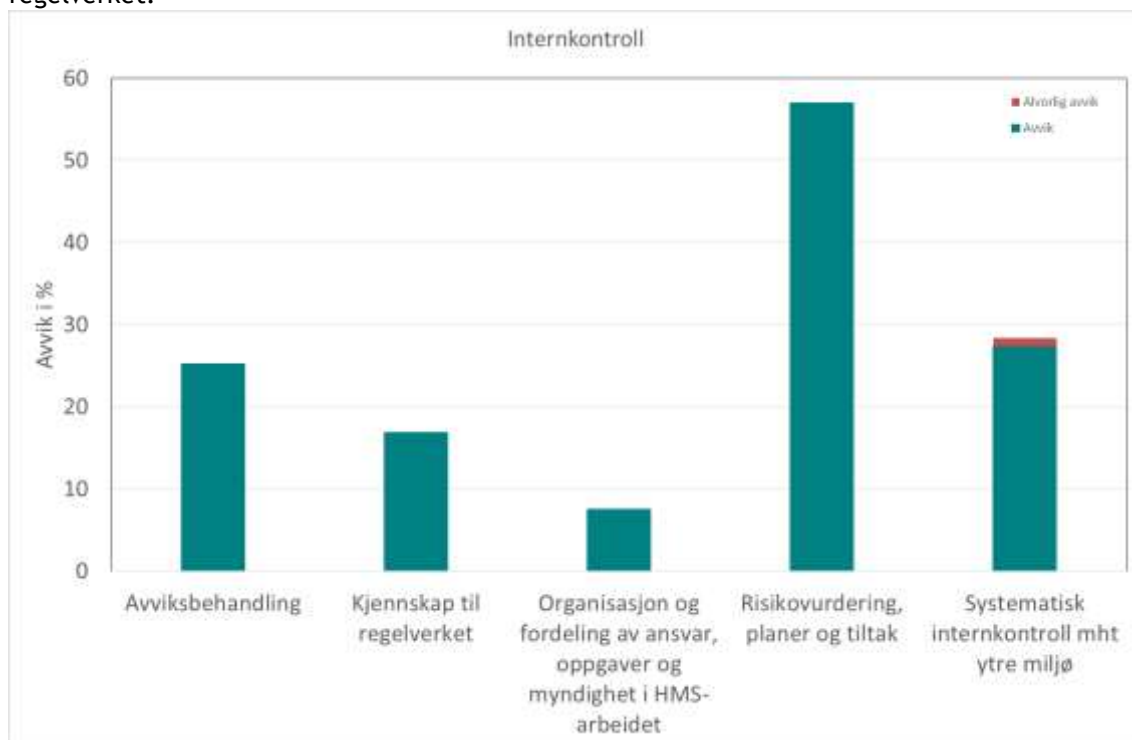
4.4 Internkontroll

Virksomhetene ble kontrollert på noen generelle internkontrollspørsmål om systematisk internkontroll for ytre miljø, kjennskap til regelverk, avviksbehandling, ansvar og organisering og risikovurdering. For noen små virksomheter ble ikke alle spørsmålene kontrollert. Følgende avvik ble avdekket innenfor de ulike undertema gitt i punktene under:

- Systematisk internkontroll mht. ytre miljø: 29 avvik, hvor av ett av disse var alvorlig (13 anmerkinger) (27 % av virksomhetene)
- Kjennskap til regelverket: 18 avvik (2 anmerkinger) (17 % av virksomhetene)
- Avviksbehandling: 25 avvik (10 anmerkinger) (25 % av virksomhetene)
- Ansvar og organisering: 8 avvik (8 % av virksomhetene)
- Risikovurdering: 49 avvik (1 anmerkning) (57 % av virksomhetene)

For rutiner og dokumentasjon av kjemikalier og farlig avfall ble det funnet henholdsvis brudd hos 26% og 50% av virksomhetene.

Resultatene viser at de fleste av virksomhetene har liten dokumentasjon knyttet til krav i internkontrollforskriften. De mangler system for å rette opp avvik som oppstår eller har ikke risikovurdert mulige farer ved håndtering av farlig avfall, kjemikalier eller utslipp. Virksomhetene kan bli bedre på å dokumentere hva de gjør og bli bedre kjent med regelverket.

4.5 Alvorlige brudd på regelverket

Det ble avdekket få alvorlige brudd på regelverket hos virksomhetene kontrollert i denne aksjonen. Hos fire virksomheter ble følgende alvorlige avvik avdekket:

- Virksomhet en, et vaskeri som vasker tøy fra sykehus og som ulovlig har tatt imot smittefarlig avfall levert som ordinert avfall.
- Virksomhet to, et vaskeri som har lagret kjemikalier uforsvarlig med mulighet for lekkasjer og har store mangler i sin internkontroll i forhold til ytre miljø.

- Virksomhet 3, et rensieri som sender slam fra rensiermaskin til et annet rensieri uten å kjenne til om dette er farlig avfall.
- Den fjerde virksomhet er et kombinert vaskeri og rensieri som lagrer farlig avfall umerket og utendørs lett tilgjengelig for uvedkommende. De har også tatt PER fra andre rensierier som har vært lagret i mange år. Planen var at dette skulle regenereres, men virksomheten har ikke utstyr for dette lenger og har heller ikke tillatelse til å ta imot farlig avfall fra andre.

Ingen av virksomhetene blir politianmeldt. Tre av virksomhetene blir fulgt opp på vanlig måte, og ett vaskeri får oppfølgende tilsyn.

5. Vurdering av resultatene

Gjennom kontrollaksjonen er det blitt kontrollert over 100 vaskerier og rensierier over hele landet. Resultatene viser at bransjen kan bli bedre på å overholde kravene i miljøregelverket. Over halvparten av virksomhetene mangler dokumenterte substitusjonsvurderinger, virksomheter lagrer farlige kjemikalier og farlig avfall uforsvarlig, og en av tre overholder ikke deklareringsplikten for farlig avfall. Dette kan medføre at farlig avfall kommer på avveie og dermed føre til akutt forurensning. Resultatene på håndtering av farlig avfall og kjemikalier er gjennomgående for små og mellomstore virksomheter.

Bransjen har et lite bevisst forhold til miljøkonsekvenser fra sine medlemsvirksomheter. Omlag halvparten av virksomhetene med utslipp til ytre miljø, har ikke vurdert om utslippet kan inneholde miljøgifter og medføre forurensning. Ett av målene for aksjonen var å få oversikt over forurensningspotensialet fra vaskerier, og å vurdere om flere skulle ha søkt om utslippstillatelse. I dag er det kun noen få, store vaskerier som har tillatelse til utslipp. Tilbakemeldinger fra fylkesmennene i etterkant av aksjonen indikerer at forurensningspotensialet er lite sett i lys av bruken av vaske- og rensekjemikalier og typen tekstiler som vaskes. Fylkesmennene har i noen få tilfeller pålagt virksomheter å ta prøver av avløpsvann, for å vurdere forurensningspotensial knyttet til omfang av vask og typen tekstil. De vil følge opp de som trenger en tillatelse til utslipp der det blir blant annet satt krav til utslippet og måleprogram for å få best mulig utslippskontroll.

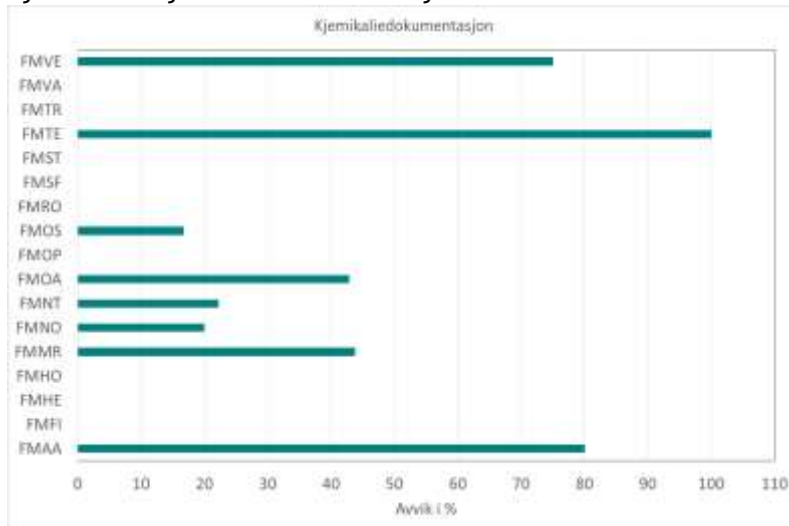
Vedlegg

Tabeller

Oversikt over resultater fra alle fylkene som har deltatt i aksjonen. De fylkesvise resultater er sammenstilt innenfor tema kjemikalier og farlig avfall. For alle tabellene under viser det hvor stor prosent av de kontrollerte virksomhetene i hvert fylke som har brudd på regelverket for de ulike undertema av kjemikalier og farlig avfall.

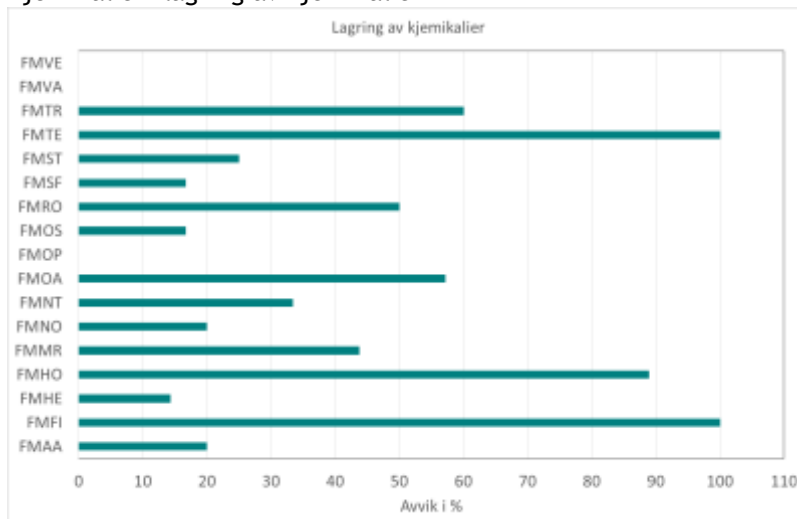
Tabell 1

Kjemikalier-kjemikaliedokumentasjon

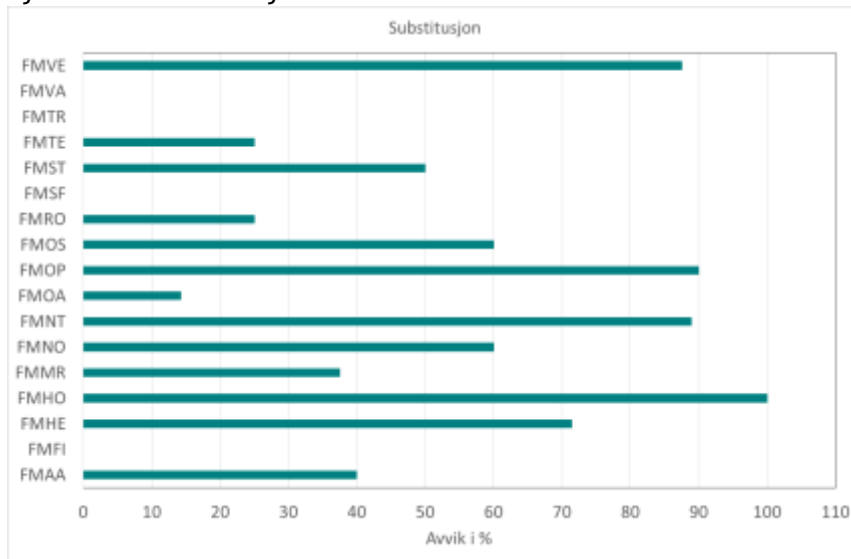

Tabell 2

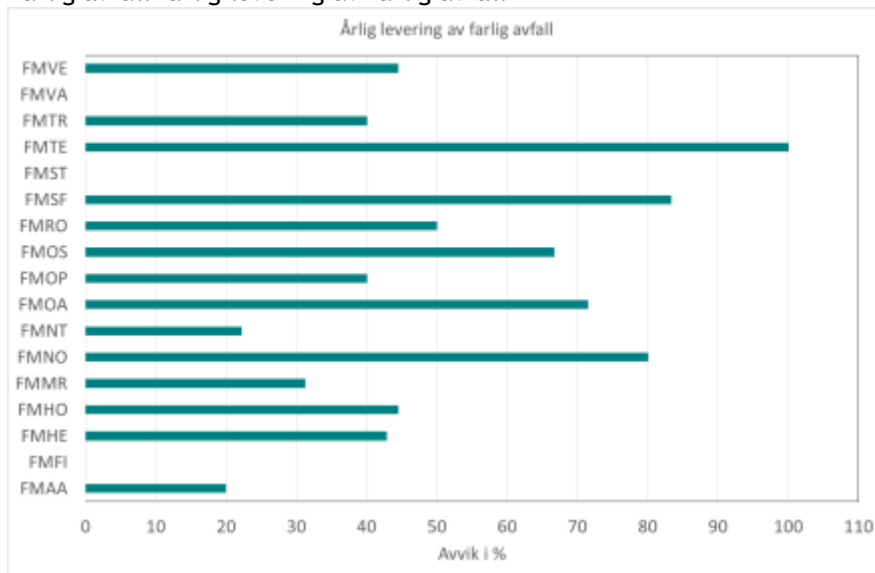
Kjemikalier- lagring av kjemikalier

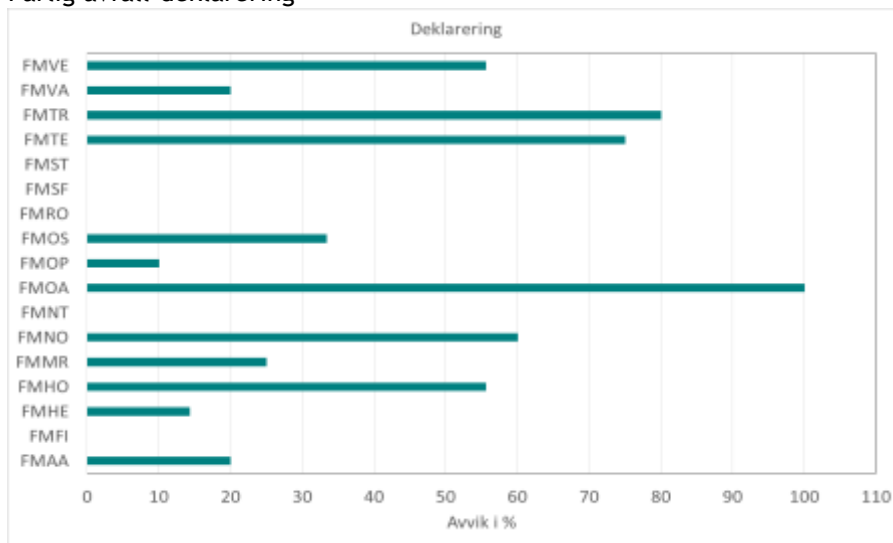
Tabell 3
Kjemikalier- substitusjon

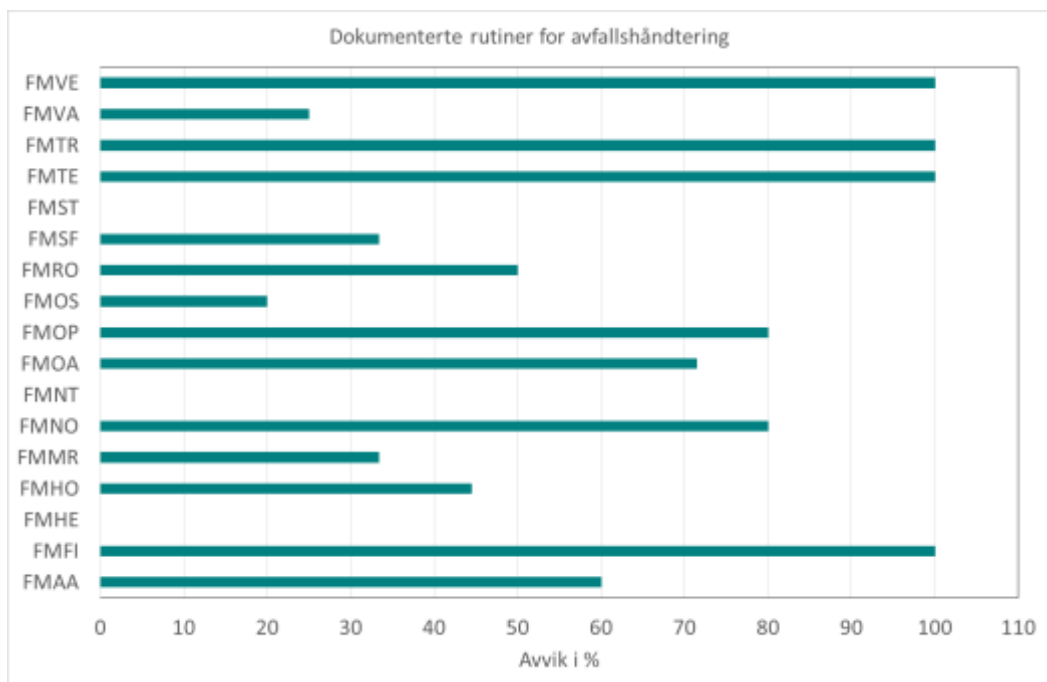
Tabell 4
Farlig avfall- årlig levering av farlig avfall

Tabell 5
Farlig avfall-deklarerer

Tabell 6
Farlig Avfall - dokumenterte rutiner for avfallshåndtering

Miljødirektoratet

Telefon: 03400/73 58 05 00 | Faks: 73 58 05 01

E-post: post@miljodir.no

Nett: www.miljodirektoratet.no

Post: Postboks 5672 Sluppen, 7485 Trondheim

Besøksadresse Trondheim: Brattørkaia 15, 7010 Trondheim

Besøksadresse Oslo: Grensesvingen 7, 0661 Oslo

Miljødirektoratet jobber for et rent og rikt miljø. Våre hovedoppgaver er å redusere klimagassutslipp, forvalte norsk natur og hindre forurensning.

Vi er et statlig forvaltningsorgan underlagt Klima- og miljødepartementet og har mer enn 700 ansatte ved våre to kontorer i Trondheim og Oslo, og ved Statens naturoppsyn (SNO) sine mer enn 60 lokalkontor.

Vi gjennomfører og gir råd om utvikling av klima- og miljøpolitikken. Vi er faglig uavhengig. Det innebærer at vi opptrer selvstendig i enkeltsaker vi avgjør, når vi formidler kunnskap eller gir råd. Samtidig er vi underlagt politisk styring. Våre viktigste funksjoner er at vi skaffer og formidler miljøinformasjon, utøver og iverksetter forvaltningsmyndighet, styrer og veileder regionalt og kommunalt nivå, gir faglige råd og deltar i internasjonalt miljøarbeid.